

Auch Stempel  
können  
Geschichten  
erzählen

Mittwochsveranstaltung  
zum Tag der Provenienzforschung  
am 12. April 2023

TAG DER  
PROVENIENZFORSCHUNG



PROVENIENZforschung e.V.  
#TagderProvenienzforschung

Arbeitsstelle  
Provenienzforschung –  
NS-Raubgut  
der SUB Hamburg



# Die Arbeitsstelle Provenienzforschung

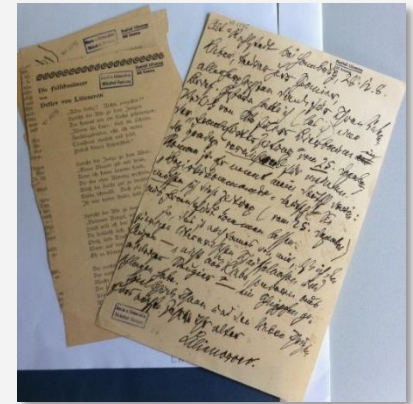
Seit über 20 Jahren wird  
an der SUB nach NS-  
Raubgut gesucht...



seit 2006 gibt es unsere  
Arbeitsstelle...



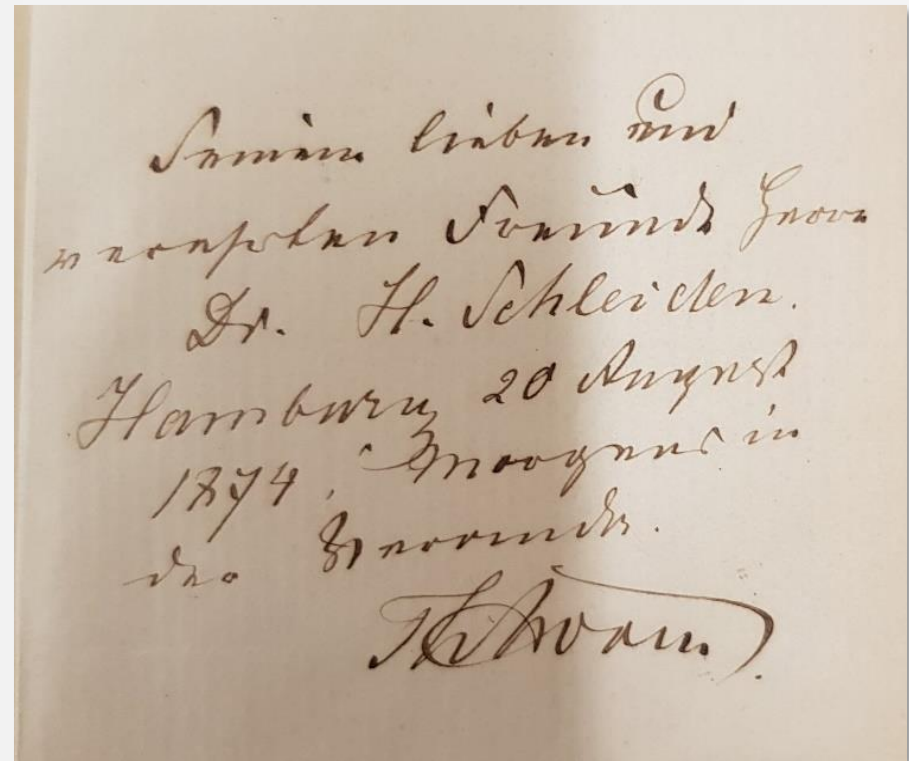
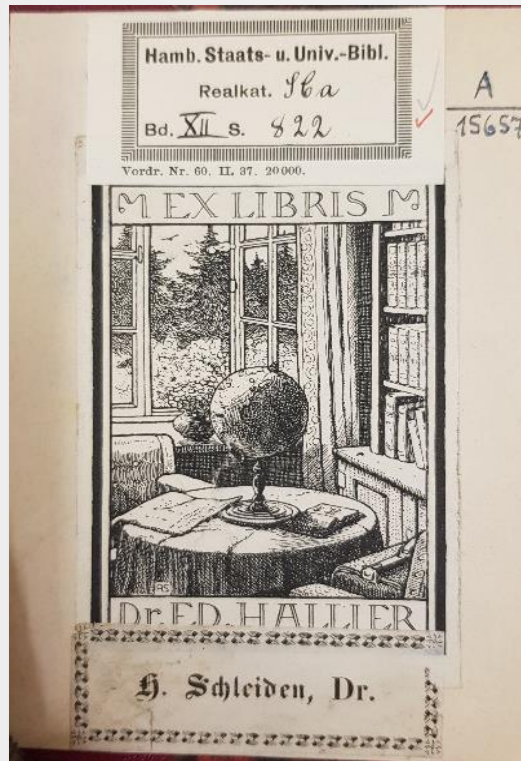
seit 2018 das Projekt zu  
den Sondersammlungen...



Und heute, zum Tag der  
Provenienzforschung 2023,  
stellen wir ein paar aktuelle  
Fälle vor.



# Ein Rätsel



AE (1) A/15657, Theodor Storm: Novellen und Gedenkblätter [Mit hs. Widmung Storms], Braunschweig 1874







# Vor kurzem gefunden....

Geschenk,  
meiner lieben Frau  
Ida Levy  
geb. Winterberger aus Winterberg  
in Erinnerung  
unserer Trauung am  
23 Juni 1907  
in Kassel  
von ihrem Gatten.  
Ludwig Levy  
Hamburg

Adolph  
Levy

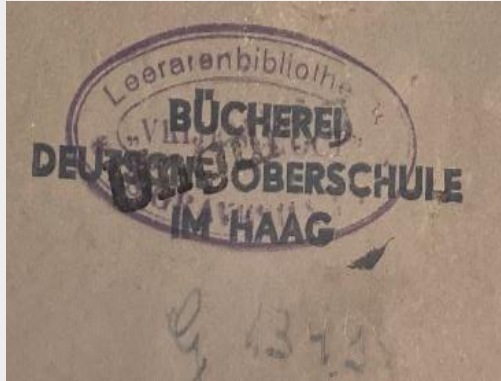
Ernstine Freudenthal  
216 Sept. 1884



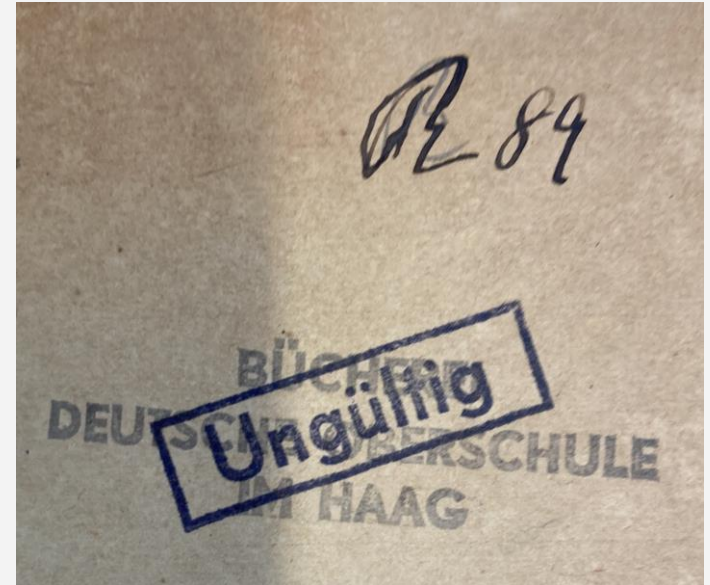




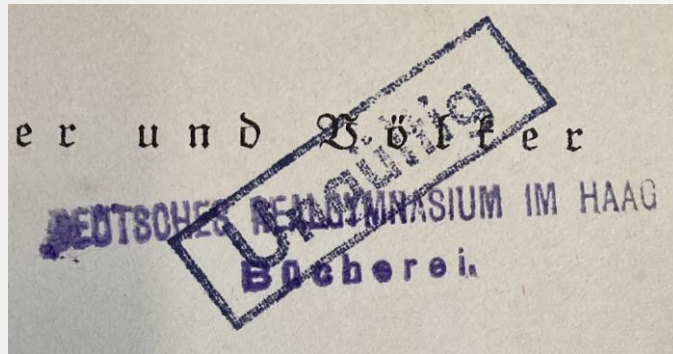
# Regaldurchsicht: Deutsche Oberschule im Haag



A/101448



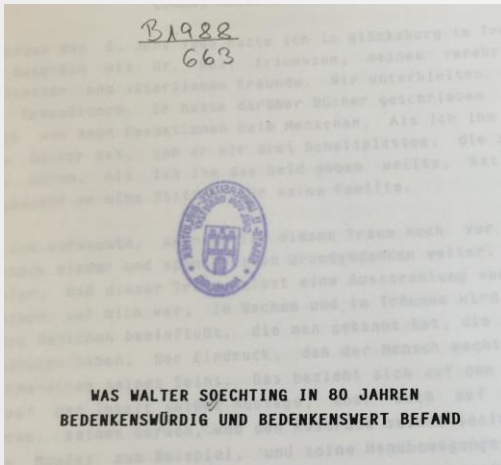
A/101486



A/101464



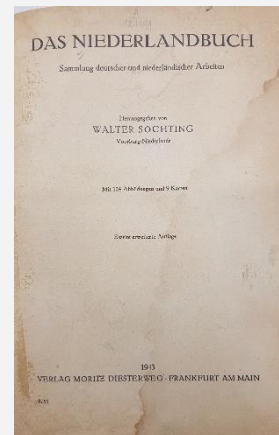
# Walter Soechting, Deutsche Oberschule



Besondere Beziehung  
zur Stabi



Schulleiter und Journalist



NS-Propagandist in den Niederlanden



# Leerarenbibliothek Vrije School 's-Gravenhage

A/101448

Oswald Reichel, The See of Rome in the Middle Ages, London 1870

## Ontstaan [\[ bewerken \]](#) [\[ brontekst bewerken \]](#)

In 1919 vroegen de arbeiders van de Waldorf-Astoria sigarettenfabriek in de Duitse stad Stuttgart Rudolf Steiner een school op te richten waarin hun kinderen volgens de uitgangspunten van Antroposofie en Sociale Driegering zouden worden onderwezen. Emil Moll (1876 - 1936), eigenaar van de fabriek en sympathisant van Rudolf Steiner, faciliteerde deze Freie Waldorfschule. Het 'vrij' in de naam betekent dat het onderwijs zich zonder al te grote beïnvloeding door de overheid en het bedrijfsleven in vrijheid kon ontwikkelen. Rudolf Steiner baseerde zich gedeeltelijk op de methoden van al bestaande vernieuwingscholen zoals Abbotsholme School (1889, Rochester, Verenigd Koninkrijk), de Odenwaldschule (1910, Heppenheim, Duitsland) en de Hermann-Lietz-Schule (1901, Haubinda, Duitsland).<sup>[2]</sup> Naar het voorbeeld van deze school werd in 1923 in Den Haag de eerste Nederlandse vrijeschool opgericht. De eerste Belgische steinerschool werd in 1954 in Antwerpen geopend.



Rudolf Steiner in 1905

## Nederland [\[ bewerken \]](#) [\[ brontekst bewerken \]](#)

### Geschiedenis [\[ bewerken \]](#) [\[ brontekst bewerken \]](#)

"De Vrije School" in Den Haag werd in 1923 opgericht in nauwe samenwerking met Rudolf Steiner, de Internationale Antroposofische Vereniging in Dornach (Zwitserland) en de Nederlandse Antroposofische Vereniging. Op verzoek van Rudolf Steiner werd Henri Zagwijn tot directeur benoemd. Tot de pioniers van de Haagse vrijeschool behoorden enkele prominente antroposofen, waaronder Daniel van Bemmelen en zijn echtgenote Emmy Smit, Elisabeth Vreede, Elisabeth Mulder, Max Stibbe, Willem Zeylmans van Emmichoven, en Jan en Catrien Van Wettum. De school begon met tien kinderen in een huiskamer in de Columbusstraat. In 1929 werd het huidige schoolgebouw aan de Waalsdorpenweg geopend. In 1982 werd aan de Abbenbroekweg een nieuw gebouw voor de basisschool geopend.

In 1936 werd de Amsterdamse Geert Groote School geopend. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden de vrijescholen gesloten en werd clandestien lesgegeven. De echte doorbraak kwam in de jaren zeventig en tachtig van de twintigste eeuw. In twintig jaar tijd werden zeventig scholen gesticht. In die tijd werd ook de Vrije Pedagogische Akademie te Zeist (later Hogeschool Helicon, nu: Vrijeschool Pabo te Leiden) opgericht.<sup>[3]</sup>

In 2020 telde Nederland 88 bekostigde vrijescholen voor primair onderwijs en 26 bekostigde vrijescholen voor voortgezet onderwijs.<sup>[4]</sup>

De Nederlandse vrijescholen worden beschouwd als scholen voor bijzonder onderwijs. De methode is door de antroposofie geïnspireerd, maar er wordt geen antroposofie onderwezen.



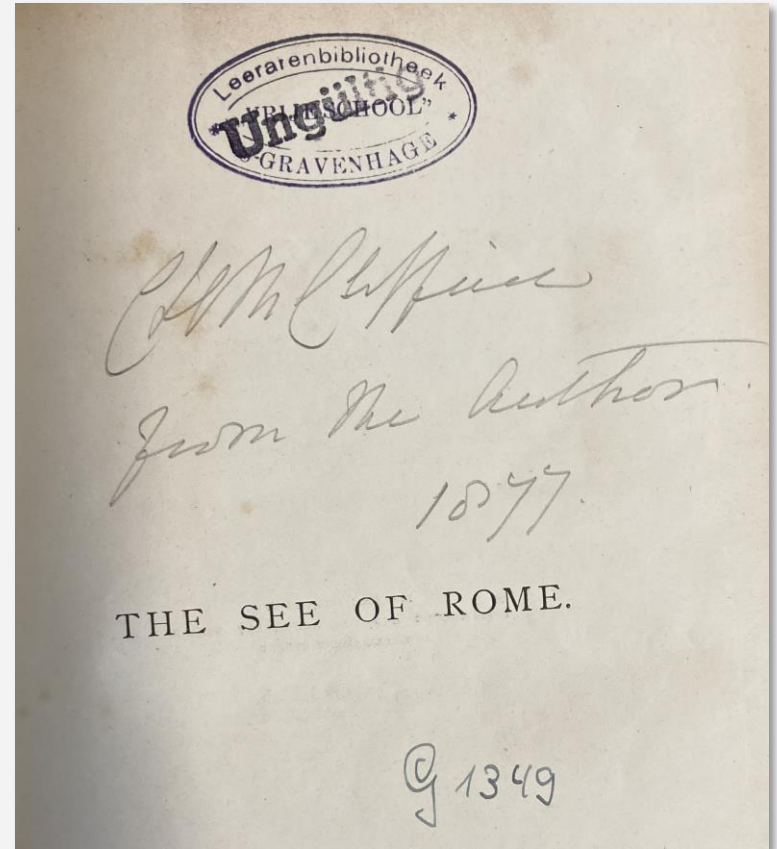
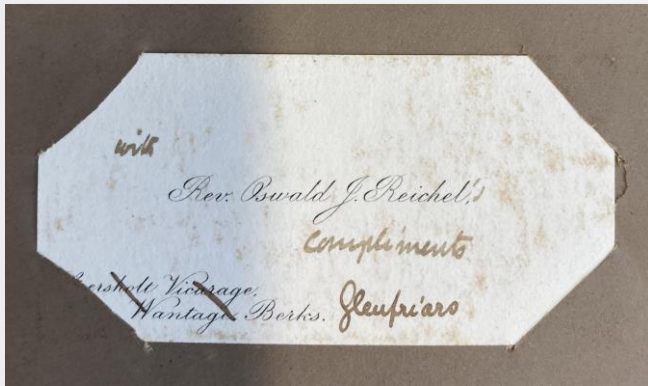
Vrije School = Waldorfschule NL



# Verfasserwidmung: für wen?

A/101448

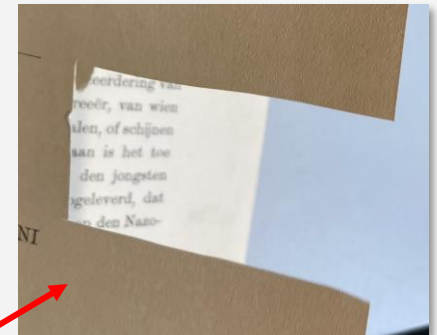
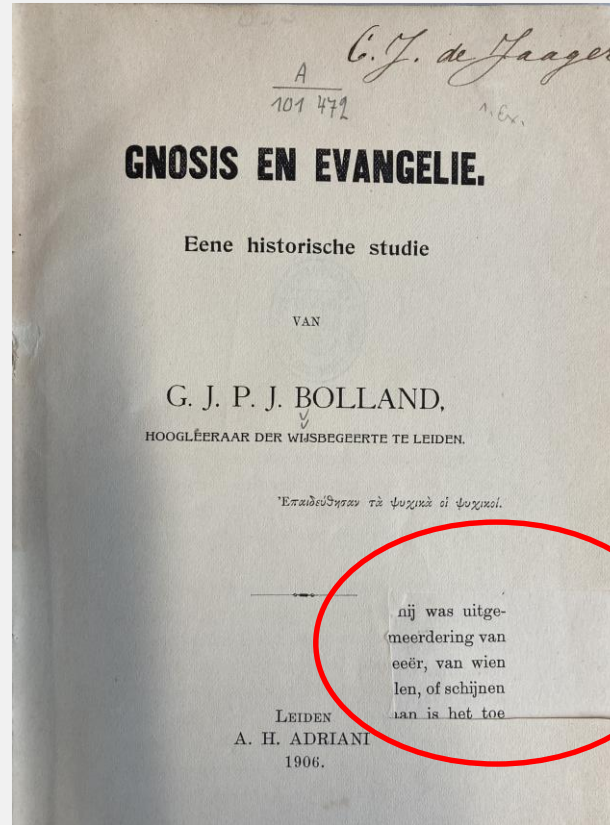
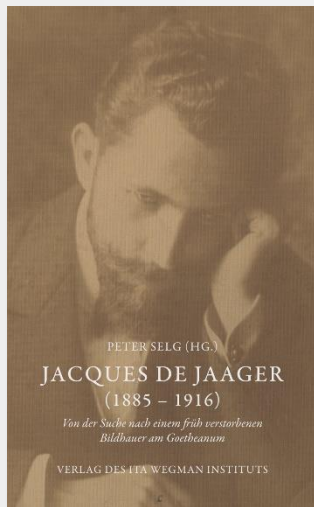
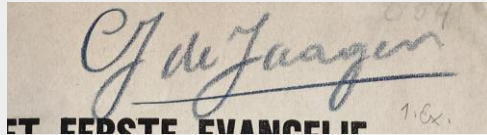
Oswald Reichel, The See of Rome in the Middle Ages, London 1870





# C. J. de Jaager

A/101486



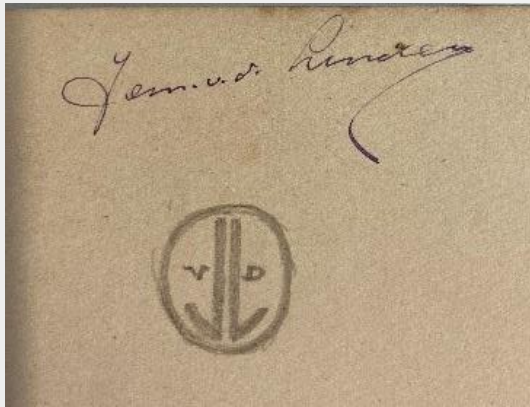
A/101472:  
was fehlt hier?

C. J. Jaagers Sohn: Jacques de Jaager –  
Anthroposoph aus Den Haag. Eine Spur?

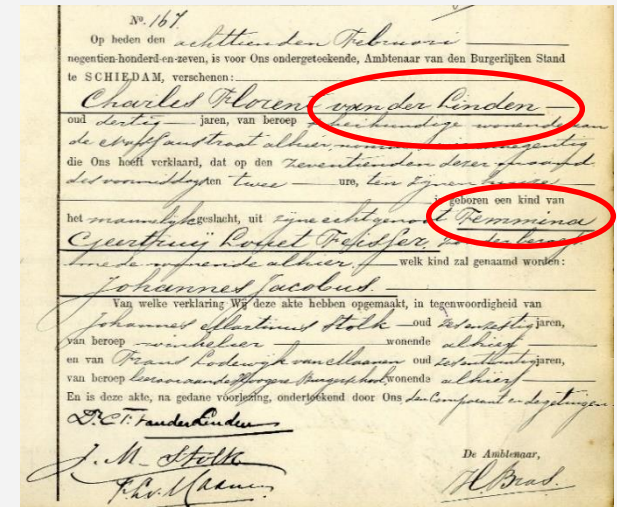


# J...?? van der Linden

A/102506  
Pol de Mont,  
Lentesotternijen...,  
Utrecht 1903



Erste Idee: nein



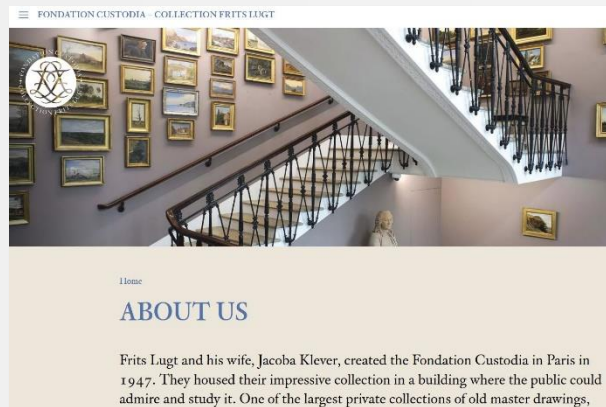
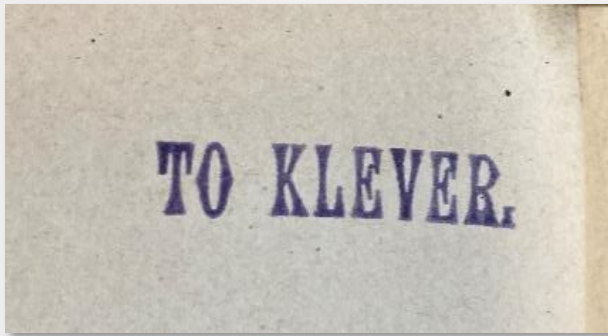
Zweite Idee: vielleicht?



# To Klever

A/101500

J. L. Ph. Duyzer: Overzicht van de geschiedenis der Nederlandsche letterkunde..., Groningen 1904



Jacoba „To“ Klever  
und Frits Lugt



# Weitere Informationen

Detaillierte Informationen zur Arbeitsstelle Provenienzforschung auf unserer Website: <https://www.sub.uni-hamburg.de/sammlungen/ns-raubgut/die-arbeitsstelle-provenienzforschung.html>

Provenienz-Wiki – Plattform für Provenienzforschung und Provenienzerschließung:  
<https://provenienz.gbv.de/Hauptseite>

Datenbank Looted Cultural Assets (LCA):  
<https://db.lootedculturalassets.de/>

Provenienzmerkmale in der Deutschen Fotothek:  
<https://www.deutschefotothek.de/cms/provenienzforschung.xml>